

Levél a jobboldalnak - TGM vitára hív!

2009 június 22. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

"Ezt a levelet nem azért írom, hogy békét kössek a magyarországi jobboldallal. Nem azért, hogy rokonszenvet ébresszek magam iránt, hogy „jó pontokat szerezzek” a küszöbönálló hatalomváltás el?tt." - ezekkel a sorokkal kezd?dik Tamás Gáspár Miklós levele jobboldalnak.

Nem azért, hogy összefogásra buzdítsak, hogy kiegyezésre törekedjem, még csak azért is csak kevéssé, hogy meggyőzzem a jobboldalt erről vagy arról, és nem azért, hogy kerüljék úton érveket hozzak föl ellene, vagy szelídebb retorikával megismétljem a szokásos hadüzeneteket és harci riadókat.

Egyszeren azért írok, mert szerintem meg kellene beszélnünk egyet s mást. Legelőször azonban tisztázni szeretném a saját politikai álláspontomat, amelyről a fontosabb dolgokkal elfoglalt, az írásaimat nem ismerő jobboldali olvasó nem tudhat sokat. Csupán azért, hogy láthassa: ki ír neki levelet, és honnan írja.

Én annak a meglehetősen sokszínű, egymással is vitában álló, fölöttébb különböző politikai életrajzokkal rendelkező baloldali közösségnek (ezen belül is annak a halmaznak, amely nem hajlamos az 1989 előtti rendszer rehabilitálására) vagyok a résztvevője, amely ellenzékben van – balról – a jelenleg kormányzó Magyar Szocialista Párttal és a Szabad Demokraták Szövetségével szemben, habár nem rokonszenvezik a mai parlamenti ellenzékkel se. A hivatalos balközépről élesen megkülönböztetendő antikapitalista táborat nevezem majd ebben az írásban „baloldalnak”, amelyet kérek nem összetéveszteni a pillanatnyilag hivatalban lévő kormány híveivel, akik sajnálatos módon maguknak foglalták le a „baloldali” és „szocialista” szavakat, bár ezek a szavak idegenek a politikájuktól, s legföljebb a múltjukról és az identitásukról mondanak valamit. Valami igen zavarosat.

Barátaim s magam élesen ellenezzük, elutasítjuk a neokonzervatív-neoliberális politikát folytató „balközép” kormánykoalíció ortodox monetarista, egyensúlyi, „kínálati oldali” gazdaság- és társadalompolitikáját, a népjóléti (szociális) rendszerek leépítését, a szociális segély, a családtámogatás, a gyed, a gyed, a szocpol korlátozását, a közalkalmazotti bérek és a nyugdíjak nominális csökkentését, a „segély helyett munka” képmutató programját, a hiánycéloknak a Nemzetközi Valutaalap és az Európai Unió diktátuma alapján történő meghatározását. (2006 tavaszán, közvetlenül a választások után, még a kormányalakítás előtt, amikor rájöttem, mire készül titokban az MSZP és az SZDSZ, megírtam: ebből faszálódás lesz. Lett is – sajnos.) Nem hiszünk a magyar gazdaság „törekvő képességének” mítoszában, amely szerint a reáljövedelmek alacsonyan tartása, a tökéletes adóinak csökkentése, a fogyasztási adók emelése Magyarországra hozza a transznacionális tökéletet, amely majd munkahelyeket „teremt”. Minderről bebizonyosodott, hogy közgazdaságilag tarthatatlan, szociálisan kibíráhatatlan, erkölcsileg elvetendő; növeli a társadalmi igazságtalanságot és egyenlőtleniséget. A világgazdasági válság körülményei között pedig egészen bizonyosan elszegényedéshez vezet. A fizetőképes fogyasztói kereslet összeomlása pedig – a legszegényebbek növekvő szenvedései, a munkásosztály és az alsó középosztály létbizonytalansága közepette – a kiskereskedelem, a lakáspiac és az építőipar, a mezőgazdaság, a könnyűipar stb. vállalatának bezárásához vezethet. Az állam bevételeinek és kiadásainak csökkenése tönkreteszi az oktatást, a kutatást, a kultúrát.

A följebbi értelemben vett, szerintem egyedül autentikus baloldal fokozatosan kivonná a „globális közjavakat” (víz, levegő, energia) a piac fönnhatósága alól, állami ellenőrzés alá helyezné a bankokat, nyugdíjpénztárakat, biztosítótársaságokat, megállítaná és visszafordítaná a társadalombiztosítást, a nyugellátást és az egészségügy privatizálását. Mindezt azonban nem a szuverén állam kezében összpontosítaná, hanem a termelői és a fogyasztói demokratikus ellenőrzés alá helyezné, önkormányzati és öngazdálkodói formában. Az európai baloldal (a szociáldemokratáktól balra elhelyezkedő baloldal) bevezetné a mindenkire érvényes, a szegénységi szint fölötti, munkától függővé nem tett, „föltétlen” megélhetési alapjövedelmet (unbedingtes Grundeinkommen, living wage). Belátva, hogy a tökéletes értéktermelés része a munkaerő újratermelése, és ennek terhei a tökéletes hátrálnak, amiképpen a haszna is, bevezetné a házimunkáért járó munkabért (wages for housework), amely nélkül a nők egyenlősége szöfia beszéd. Mindez enyhítené a tökéletes rendszer legnagyobb átkát, a strukturális munkakényszert. A jelenlegi négyeszeresére emelnék a munkanélküli-segély folyósításának időtartamát. Mindezek föltétele nem az állampolgárság lenne, hanem a letelepedés, életvitelszerű egy helyben lakás. Az egyenlőségi program természetes és szerves része az etnikai, regionális, kulturális, szexuális, felekezeti kisebbségek teljes egyenjogúsága és a hátrányos helyzeteket kiegyenlítő pozitív diszkrimináció. Rokonszenvező érdeklődéssel nézzük azokat a kísérleteket, amelyek a kamatmentes mikrohitellel, haszonkulcs nélküli természeti cserével, kalákával, helyi pénzzel, energiatakarékos ökoházakkal, foglalt házakkal, szociális boltlátszókkal, a szövetségi mozgalom fölújításával folynak. A kis lépések is lehetnek valami nagyok a kezdetei.

A lejáratott neoklasszikus közgazdaságtanra épülő neokonzervatív ortodoxia erre azt kérdezi: miből? Erre az a helyes ellenkérdés: mi a pénz? A pénz a szuverén (az állam) által garantált teljesítési ígérvény a valamely társadalomban szükséges tranzakciók számára. E tranzakciók terjedelmének meghatározása szabad társadalomban pedig a termelői és fogyasztói közösségének deliberatív (racionálisan tanácskozó és döntő) folyamatokban (például a részvételi büdzsékben, a demokratikus tervezésben) kinyilvánított szándéka. A gazdaság nem természeti, abszolút határokkal meghatározott, rögzített eszközmennyiség (ez lehet hasznos absztrakció tankönyvek első fejezetében, de a valósághoz vajmi kevés köze van), elválasztása az ökológiától, a társadalomtól,

a népesedést?, az emberföldrajztól, a kultúrától, az emberi testtől mer?ben mesterséges. A modern technika lehet?vé tenné a sok szabad id?t, a jólétet, a kreativitást, a hierarchia leépülését, ehelyett egyre kevesebb ember dolgozik egyre többet, a többiek pedig szociális hulladéknak tekintik. Etnicizálják és kriminalizálják a nyomort, büntetik a szegénységet. Mindezt embertelennek tartjuk, és szembeszállunk vele. És törekszünk a bel?le kiinduló politikai instrumentumok (mint például a lisszaboni szerződés, a maastrichti kritériumok, a NATO, az Európában és Ázsiában meglév? amerikai támaszpontok, a nukleáris fegyverkezés, rakétapajzs stb.) megszüntetésére, fölszámolására.

Ez a rövid összefoglalás a túlságos tömörsége miatt persze önkéntelen karikatúrája önmagának. De talán képet ad arról, hogy milyen irányú az a baloldali „radikális reformizmus”, a neokonzervatívok szerint „irreális és veszedelmes utópia”, amelyről szintén kellene már értelmesen beszélni. De én önökkel most nem erről akarok eszmét cserélni, ezt csak – talán nem haszontalan – tájékoztatásul közlöm.

Amiről viszont föltétlenül beszélünk kell, az a fasizmus. A magyarországi keresztyén-nemzeti, konzervatív jobboldalon a mai fasizmus kérdésének pusztá fölvetését sértődött és defenzív mondatok fogadják. Ezek a kissé furcsa „anti-antifasizmus” tárgykörébe tartoznak.

Fölvetik, hogy az antifasiszták „lefasisztázzák” a magyar népet. Ez nem áll. A magyar nép többsége nyilvánvalóan idegenkedik a faszizmustól, nácizmustól mint olyantól, bár a különféle széls?jobboldali, tekintélyelv?, antidemokratikus, fajgy?löl? tartalmak – diffúzan gomolyogva – elég gyorsan terjednek, anélkül hogy egységes világnézetté állnának össze. Kétségbeesett antináci túlzások természetesen akadnak, és sajnálatosak.

Fölvetik, hogy a bírálók mintegy „kipécézik” Magyarországot, pedig másutt is vannak ilyen jelenségek. Ebben több az igazság. Ennek az egyik oka a magyarországi közélet szárnalmas provincializmusa. „Ilyesmi nyugaton nem volna lehetséges!” – kiáltják tájékozatlan balközép, „balliberális” közírók, pedig ez nem így van. Ausztriában (mintegy 30 százalék!), Dániában, Hollandiában erősebb a széls?jobboldal, mint Magyarországon, a British National Party (BNP), amelynek a vezére a Waffen SS h?siességét szokta ünnepelni a Blood & Honour (Vér és Becsület) árja harcosaival a budapesti H?sök terén, a legutóbbi fölmérések szerint öt-hat képvisel?t küldhet az Európai Parlamentbe, pedig ahhoz a párthoz képest a magyarországi Jobbik szabadk?m?ves árnyalatú, liberális nyugdíjasklub. (Meggjegyzem, a canterburyi és a yorki érsek fölhívta a választókat, ne szavazzanak a BNP-re. A magyarországi történelmi egyházak hasonló fölhívása a Jobbikkal kapcsolatban nyilván elkerülte a figyelmemet.)

Az olyan, pusztán konzervatívnak tartott kormányok, mint Sarkozyé Franciaországban és Berlusconié Olaszországban, rasszista kampányokkal öregbítik népszerűségüket, mindkett? büntet?politikával helyettesíti a szociálpolitikát. (Az izraeli kormányban is részt vesz a széls?jobboldal, amely a külügyi tárca tulajdonosa jelenleg.) A minta egyébként az 1980-as évek konzervatív Amerikájából származik. Az erősd? újfasizmus nem magyar jelenség, hanem a hanyatló, z?rzavarba sülyed?, politikailag tehetetlen Európa sajátossága. (A másik ok az, hogy a Magyar Gárda kit?n?en fényképezhet?. Ezeket a képeket mindenütt megértik. A hazai közvélemény jelent?s része azonban úgy tesz, mintha nem értené.)

A konzervatív sajtó és blogoszféra legf?bb védekez? technikája mindössze abban áll, hogy letagadja a szemmel látható valóságot, illetve a fasisztoid, kvázi náci jelenségeket „a másik oldal” összeesküvésének kontextusában próbálja magyarázni. (Titkosszolgálati provokációk persze lehetségesek – de miért lehetségesek?) Pedig teljességgel elegend? bármely tetsz?leges hétköznap betekinteni az ismertebb internetes fórumok kommentjeibe – beleértve a balközép sajtó honlapjain megjelen? hozzászólásokat –, hogy lássuk, mennyire elterjedt a náci „gondolatkincs”, els?sorban az egyetemi és diplomás ifjúság körében. A napokban láttam a Mogyoródi úton a következ? gigantikus föliratot: „Holocaust: Istennek tetsz? áldozat.” A teológiai lexikon (másra vonatkozó) szótári definíciója parodisztikusan hirdeti a mai nácizmus alapvet? tanát, amelyre mindez visszavezethet?. A konzervatív sajtó sértődöttsége viszont – „Bennünket támadnak, bennünket járatnak le!” – abba a kényelmetlen látszatba man?verezi bele a mérsékelt jobboldalt, mintha azonosulna a fasisztákkal, amikor belefoglalja ?ket a többes szám első személy? megbántottságba. (Különösen fölt?n? a jobboldalon a jogvéd?kkel, antifasiszta mozgalmárokkal, kisebbségi aktivistákkal szembeni szikrázó gy?lölet, amely meghaladja a cigánysággal szembeni elterjedt ellenszenv intenzitását is.)

Pedig hát volt – tehát lehetséges – konzervatív antifasizmus. Magyarországon konzervatívok, mint Bethlen István és Székf? Gyula köre, szembefordultak annak idején a hitlerizmussal, fegyverrel harcoltak ellene a legitimisták, még olyanok is az antifasiszta táborhoz csatlakoztak, akik a magyar Fehér Gárdából, azaz a fajvéd?ktől érkeztek, mint Bajcsy-Zsilinszky Endre, aki elvégre a szocialista parasztvezér, Áchim András gyilkosa volt valamikor. Van konzervatív kritikai teória a faszizmussal szemben, gondoljunk például Eric Voegelin vagy Kolnai Aurél m?veire. És

hát világossá kell tenni: a mai magyar konzervatív jobboldal nem náci, és épelméj? ember ezt nem is állítja.

Értsünk szót: mindennel vissza lehet élni, az antifasizmusmal is. Az evvel a témával kapcsolatos – megengedem: olykor igazságtalan, gyakran túlzó – vádaskodások kellemetlenek lehetnek, de a probléma mégsem az antifasizma dúltsága, hanem maga az alapjelenség: a fasizmus. Tudom, maga a terminus is sokakat idegesít, de hát konvencionálisan így szokás nevezni nemcsak az olasz totalitárius mozgalmat, hanem kiterjeszt?leg (nota bene: Adolf Hitlerrel egybehangzóan) az egész emberirtó széls?jobboldalt, náccikkal, Heimwehrrel, Vaszgárdával, nyilasokkal egyetemben. A pusztá terminológián túl meg kell kérdezni: fasizmus-e, náciizmus-e, amit ma – többek között Magyarországon – tapasztalunk? Igen és nem.

A mai posztfasizmusból több elem hiányzik, ami lényeges volt az eredeti jelenségben. El?ször és mindenekel?tt: a fasizmus-náciizmus megelőz? (preventív) ellenforradalom volt a marxista (szociáldemokrata és kommunista) tömegpártok, radikális szocialista szakszervezetek, munkástanácsok forradalmi, hatalomátvételi szándékával szemben, továbbá kulturális ellenforradalom az id?legesen hegemon helyzetbe jutott széls?baloldali kultúra szubverzív, fölforgató, tekintély- és hagyományellenes dinamikájával szemben. Ez a fajta széls?- és ultrabaloldal (a kett? nem egészen azonos, de ezt itt nincs terem kifejtetni) ma nem – legfőljebb csökevényesen – létezik, marxista tömegpártokról és szocialista munkásmozgalomról, vörös (vagy az anarchista fekete) zászlót lobogtató sok millió proletárról szó sincs. A mai széls?jobboldal rutinszer?en antikommunista, de ez az antikommunizmus (valóságos ellenfél híján) üres, legfőljebb a múltra utalhat jelképesen.

Másodsor: hiányzik a militarizmus. A fasiszta és náci pártok és rohamosztagok szociológiailag els?sorban leszerelt katonák, frontharcosok, hadastyánok, obsitos tiszték mozgalmi voltak. Ezek a mozgalmak új európai háborúra, revánsra, az államhatárok er?szakos megváltoztatására, a gyarmati területek újraelosztására törekedtek. A posztfasiszták katonai szimbolikája ma paramilitáris, terrorista, „kommandós” jelleg?, a létszámukban er?sen korlátozott modern zsoldoshadseregek nem támogatják (bár a hivatásos fegyvereseket gyakran vonzza a posztfasiszták, neonáci er?szakos föllépése, fegyver- és er?kultusza, hímközössége). Új Ludendorffok, Göringek aligha bukkannak föl. Az európai háború ma senkinek sem a jelszava.

Harmadsor: a mai posztfasizmus – olvasóim számára esetleg meglep? ez – nem totalitárius. A benne foglalt „politikai projekt”, habár természetesen antidemokratikus, antiliberális és antiszocialista, nem világos. Minden mai marginális politikához (így például az antiglobalista-antikapitalista „új szociális mozgalmakhoz” is) hasonlóan a posztfasizmus „követeléseket” intéz a politikai közösséghez és az államhoz, „rendszabályokat” (természetesen elnyomó rendszabályokat) követel, „problémákat” akar kurtán „elintézni”, a közjogi rendszert csak „módosítani” óhajtja (kizárva bel?le „az ellenséget”), vezérelvet, egypártrendszert nem indítványoz.

Ezek nagyon fontos különbségek, de a folytonosság elemei is fölt?nek azért. El?ször is: a mai fasizmus (vagy posztfasizmus) szintén az „osztályharc fölülr?” ügynöke. A támadó ék – minden „antikapitalista”, f?leg a hitelüzlet és a nagykereskedelem elleni fecsegés ellenére – a leggyöngébbeket, a legszegényebbeket, a kiszolgáltatottakat, a kapitalista rendszer „t?ke-munka kontinuumából” kiszorítottakat veszi célba: Kelet-Európában a romákat, másutt a bevándorlókat (els?sorban a muzulmánokat, de egyre inkább a kelet-európai vendégmunkásokat is), továbbá minden védtelennek vélt kisebbségi csoportot a zsidóktól a melegekig. Jellemz? rá a modern magaskultúra és a modern értelmiség elleni mély gy?lölet. (No meg a patriarkális, n?gy?löl? heteroszexizmus.) Ma is fontos szerepet játszik benne a lecsúszó, deklasszálódó alsó középosztály, az állástalan, félm?velt fiatal diplomások, küszköd? fiatal kisvállalkozók serege. Ez nem változott.

Másodsor: a mai fasizmus is szembefordul az egyenl?ségnek mind a keresztyén, mind a fölvilágosító-forradalmi változatával, továbbá a klasszikus polgári szabadságeszményekkel (kifejezési szabadság, szabad politikai akaratképzés, képviselőlet, pluralizmus, tolerancia, jogállamiság, népszuverenitás stb.). Mindennek immár hagyományos hordozója az antiszemizmus, amely nálunk megrendít?en intenzív és virulens.

Harmadsor (s én ezt tartom a legjelent?sebbnek): az egykori és a mai fasizmus radikálisan megváltoztatja az állampolgárságnak (a politikai közösség tagságának) a klasszikus republikánus – a kantiánusoktól a marxistákig egységesen elismert – tanát. Ebben (persze öntudatlanul) a Harmadik Birodalom legnagyobb teoretikusának, Carl Schmittnek a tanítványa. A népszuverenitás alaptételére támaszkodó klasszikus polgári nemzetállam a Schmitt számára oly fontos (a politikában csakugyan alapvet?) barát-ellenség megkülönböztetést az állam határára tolja ki: a nemzet (a politikai közösség), ha tetszik: „államnemzet” minden tagja „barát”, csak külföldi állam polgára lehet „ellenség”. A nép az állam szemszögéb?l nézve: barátok szervezett testvérisége. (Ez a polgári állam keretein belül csak utópia lehet: fölvilágosító utópia, ám regulatív jelleg?; ennyiben a modern univerzalizmuson alapuló „alkotmányos jogállam” számára nélkülözhetetlen.) Ha ezt a határt az állam határain bévülre helyezzük, el?áll a

fasizmus. Ha az állampolgárok egyetemére nem vonatkozik a politikai jogok egyeteme, megsz?nik mindenfajta köztársasági rend.

Legalábbis szimbolikus értelemben a magyarországi széls?jobboldal nagy ideológiai sikert ért el a republikánus alaptan elveinek kétségbe vonásával. Ha „a barátok testvériségéb?l”, a köztársaság által politikailag és jogilag összefogott népb?l nemzetiségi, faji-etnikai, felekezeti, világnézeti, kulturális vagy életmódbéli, szexuális orientációs stb. alapon ki lehet rekeszteni a korábban elvileg a politikai jogok teljességének örvend? honpolgárokat, akkor csakugyan nyitva az út a fasizmus felé. A magyarországi széls?jobboldal egyik, meglehet?sen népszerű irányzata csak következetes, amikor kijelenti, hogy eszménye a kasztrendszer. (A kasztrendszer följújtásának gondolata még a XIX. századból származik. Az emberi különbségek naturalizálása és ennek a naturalizált, „biopolitikai” különbségnek az államalkotó elvvé emelése a modernség teljes visszavonása – ami szintén a mindenkori fasizmus tipikus jellegzetessége.) Nem minden rasszizmus és antiszemitizmus fasiszta, náci jelleg?, de Auschwitz után a posztfasizmus mindig magába olvasztja a prefasiszta és fasiszta-náci változatokat, amin nem lehet csodálkozni.

Szerény nézetem szerint a magyarországi konzervatív jobboldal dilemmája a következő: a „két tábor” téves logikája alapján hagyja-e magára hatni az új kelet?, fiatal és energikus fasizmus nézeteit és szimbolikáját, vagy elutasítja ezt a lehet?séget. Mindaddig a konzervatív jobboldal az antifasizmust a szociálliberális és neoliberais „balközép” sajátosságának tekintette – pedig létezik konzervatív antifasizmus (Magyarországon is, csak elszigetelt és nem eléggé ismert) –, ezért mindmáig nem volt hajlandó a szokásos tiltakozó, elszörnyed?, elítél? gesztusokra. Az, hogy a „balközép” és a baloldal mintegy kisajátította az antifasizmust, nem helyes és nem kedvez?, de nem mentség. Az, hogy néha olyan személyeket és köröket vádolnak burkoltan vagy nyíltan náci, fasiszta szimpátiákkal, akik és amelyek ezt nem érdemlik meg, igaz – de szintén nem mentség. Túlhevült balközép cikkírók a konzervatív jobboldaltól hagyományának megtagadását követelik, továbbá teljes kör?, töredelmes b?nvallomást: ez csakugyan abszurdum – de nem mentség. (Hasonló szemrehányásokat a konzervatív sajtóhoz is lehetne intézni, de ezt se tartom fontosnak.)

Elgondolkoztató, mondhatni: csüggeszt? állapot, hogy eddig alig akadt tekintélyes jobboldali, konzervatív értelmiségi, aki az elterjedtebb jobboldali médiumok valamelyikében hangot adott volna aggodalmának vagy fölháborodásának, alig akadt olyasvalaki, aki – azontúl, hogy meglehet?sen nevetséges módon az egész széls?jobboldalt a „balliberális” körök találmányának tekinti – a nagy nyilvánosság el?tt elmélkedett volna azon, hogy szerinte mi a teend? a mai fasizmussal szemben. (Megjegyzem, ennyiben a Fidesz–KDNP „balra áll” saját sajtójától és értelmiségét?l: Orbántól, Kövért?l, Pokornitól, Semjént?l szórványosan hallunk antifasisztának értelmezhet? nyilatkozatokat.) Ezt valameddig magyarázza az abszurditásig kiélez?dött szembenállás a „baloldalnak” nevezett neokonzervatív-neoliberais jobboldal és a konzervatív (nemzeti konzervatív, szociálkonzervatív) jobboldal között. De örökké nem magyarázhatja. Én nem teszek önöknek javaslatokat, ez nem az én dolgom, csak elt?nd?m ezen a sajtósárgos helyzeten. Nem óhajtom el?írni önöknek – isten ?rizz! –, hogy „elhatárolódjanak”, tudom, mennyire utálják az effélét. De meggy?z?désem, hogy meg kellene szólalniuk ebben az ügyben. Ha van nemzeti ügy, hát a fasizmus problémája, remélhet? közös leküzdése az. A megítélésével kapcsolatos nézeteltérések természetesek – önök nyilván az értelmezésemet is vitatják majd, s ennek ?szintén örülnék –, de baljós hallgatásuknak jó lenne, ha vége szakadna. Ennek a cikknek a kéziratát 2009. május 27-én zártam le, másodízben apró módosításokkal pedig június 3-án, tehát az európai választások el?tt.

TGM, mno.hu

DR. DRÁBIK JÁNOS
100 ÉVVEL TRIANON UTÁN
DVD

A trianoni gyalázaatról tabumentesen

„Egy film amelyet minden
magyarnak látnia kell”

Ajánló
